

Almanacka

För Året

Efter Frälsarens CHRISEI Födelse

1791.

Till GÖTHEBORGS Horizont,
Eller 57 grad. 42 min. Pol-högd, och $24\frac{1}{2}$ tids
min. Meridian skilnad Väster om Stock-
holms Obseryatorium.

Efter KONGL. Maj:ts Nådigste Stad-
gande, utgifwen

Af DES Wetenstaps: Academie.

Sol: Förm.

d. 3 Apr.

Mån: Förm.

d. 12 Oct.

STOCKHOLM,

Tryckt hos JOHAN GEORG LANGE.

Exemplaret säljes hafstadt och skuret för 1 Skilling.

Fortsättning af framl. Professoren och Rids-
daren J. G. Wallerii belönte Swar, up-
på Kgl. Vet. Academiens Fråga, angå-
ende Åkerjord-arternas Skilljemärken och
förbättring genom tjenlig blandning*).

Sot, hvarå i Städerna kan finnas tillgång,
behöfwer ingen tillredning, utan dervid
anmärkes allenaft, att ehuru allt Sot innehåller
någon Fetma, gör det dock icke så godt gagn på
lös och warm jord, i anseende till des egen het-
tande och skärpande egenskap, som på en sur
och kall Åker, säsom på Styf-lera, hård Ler-
mylla samt Mo-lera.

Engelsmännerne påstår en half Tunna Sot
vara så god som et helt Lax Ladugårde-gödsel;
men som sagt är, kan det hafta rum på sur
och drungen Åker.

Kol-stybbe insuper gårna öfverläddig väls-
ka, och gagnar således i wastussuk och drun-
gen

*) Se det föregående i de s sista förslutne årens Al-
manackor till Göteborgs Horizont.

gen Åker, hälst Ler-åkrar, emedan det ock hin-
drar Ler-partiklarnes tåta och härda sammans-
packning; men äger intet föddande ämne i sig,
som med vattnen kan utdragas, rutnar ock icke i
jorden på många mans-åldrar.

Lera hör vällas sedan, då man den kan åt-
komma, som är bläcklig, men grånar i luften och
sönderfaller i små flagor och färningar. I brist
håraff kan den allmänna bläckeran nyttjas, ja
sjelfva gös-leran. Men ingen Lera och aldra-
minst den senare sorten, kan nyttjas med fördel
till jord-blandning, innan den förrit blifvit ett
år eller mera upplagd och vädrad, och af luf-
tens ämnen begåväm gjord. Detta finner man
tydligen af Alfwen, då den beständige af Ler-
jord blottas: Men att sönderbultad och sönder-
malen Lera skal gagna på Ler-åkrar i längden,
som Engelsmännerne berätta, må den tro, som
wilt; men sönderbultad och utspridd på Kalk-
artiga och lösa Åkrar, sbi bättre och jämnare
uppländning, gör Leran snarare gagn, än då
den klump-tvis sprides på Åkren. Att bränna Le-
ran ibar icke mëdan.

Märgel kan nyttjas, som den upgrävtes, al-
lenaft den något på Åkren utspridd, får öfver-
gen

wintren sänderdelas. Efter Åker-jordens bestäf-
fenhet bör Mårgeln väljas. Kalk- och Skal-
mårgel på Vera, och tvärt om, Ler-mårgel
på Kalk- och Sand-jord, och så vidare.
Men som allestadies ej finnes tillgång på na-
turlig Mårgel, som är begväm till Åker-jorden,
så kan en Artificiel lätt tillredas. Sättet är sim-
pelt, och man kan göra hvad sort Mårgel som
önskudas, allenesi proportion ändras.

Ler-Mårgel får man af 3 eller 4 delar Vera
emot en del Kalk.

Kalk-Mårgel, tvärt om, af 3 eller 2 delar
Kalk emot en del Vera.

Sand-Mårgel, af en del Sand, hälst gref
Haff-Sand, en del Vera och en del Kalk.

När man har eller kan preparera dessa 3 for-
ster, kan Skal-Mårgeln umbåras, i hvilken ställe
Kalk-Mårgeln kan brukas. Härvid kan också mårkas,
att som ej allestadies finnes tillgång på Kalk eller
Kalk-jord, kan i des ställe nyttjas gammalt Mur-
bruk eller Uffa, eller också Ligg-skal, som är måst af
enahanda natur med Kalken. Dessa ämnena, Le-
ran och någotdera af de nämnda Kalk-ämnena, som
kan vara till hands, blandas till samman hvarf-
tals, till en liten hbg, att dfer wintren winna så

mycē

mycket bättre förening. Huru mycket Mårgel skal
nyttjas, bör utrönas af hvär särskild Åkers be-
skaffenhet.

Kalk och Kalk-jord behöfwa ingen tillredning,
men bbra brukas sparsamt, för de förut anfördā
orsaker. Lika-så är med Murbruk, men hvilket
tillika innehåller någon Sand, som sänderdelar
och mer uppvärmer en fall jord. Det bbr noga mår-
gas, att hvärast Kalk brukas till jord-förbättring,
bbr Ladugårds-gödslen brukas tunt och spar-
samt, men så mycket oftare, emedan Kalken för-
tärer fetman.

Byt-Uffa eller annan uslakad Uffa, kommer, i
anseende till sitt Kalk-ämne, nog nära Kalken, men
är ej så hettande och brännande, utan af en mil-
dare art.

Sand, om någon skal brukas till fbrbättring, är
wäl den grofwa haff-Sanden den bästa, men i des
ställe, där den icke finnes, är bättre brukta grof
Sand eller Grus.

All förfuigigt kunna anstålla jord-blandningar,
till befrämjande af förmönlig Sädewäxt, bbr man
ock förut känna bristerna, som bbra afhjälpas.
Många felaktigheter härröra wäl af Åkerbruks-
rens okunnighet eller försommelse i Åkrens rätta

B 5

ans

ans och bruk, såsom då en Åker lemnas dåldig eller
sankig och wattussjuk, eller plågas af botten-syra,
desutom illa föres och dikas, och så vidare, hvil-
ka felaktigheter med förfuigt nedlagt arbete af
hjälps funna; men sådana fel går man här förbi.
Värt föremål är endast att skärskäda de brist-
fälligheter, som finnas i helska Åker-jordens
natur och bestaffenhet. Dessa brister indelar
man i 4 sortter.

- 1:o) Åker-jordens magerhet infager billigt det
främsta rummet. Vißt är det, att i mycket fet Åker,
vårer Såden altid mer på halmen än på lärnen,
och knapt annan än sib Såd kan årnas; men lika
vißt är det, att en mager Åker aldrig kan meddela
växterna den näring, som till en frödig och frid
Sådesväxt fördras; icke heller kan den emösta
väderlekens widrigheter, då de inträffa. Ir allt-
så ingen twifvel, att ju den magra jorden bhr fö-
bärras med sådana åmnen, som innehålla någon
för Sådesväxten tjenlig fdb; allt annat arbete
på en sådan jord känar sig litet.

2:o) Åker-jordens otillräckliga djup och styrka,
då mat-jorden går endast till $\frac{1}{4}$, högst $\frac{1}{2}$ alns måg-
tighet, öfver hårda bårg-hållar eller någon sand-
botten.

botten. På sådan jord, i synnerhet om den till-
ka är mager, är icke möjligt att någon Såd med
fördel kan utsås, aldraminst Vår-såd, emedan hon
aldrig kan uthårdan någon torrka, så wida ingen must
ifrån bottnen står att vänta. Denna Åker-jordens
svåra belägenhet kan dock nägorlunda hjälpa med
påfyllning af sådana åmnen och jord-arter, som
innehålla uti sig något närande åmne, samt såda-
na, som längst funna behålla musten och fettnat.
Bågge sådana tillblandningar behövs på en sådan
grund Sand-jord och Mo-jord; men den senare på
Mylla. Churu på sådant sätt den grunda Åker-
jorden kan förbättras, förliswer hon dock altid
mindre borrhlig, än den mat-jord, som har tilräck-
ligt djup.

3:o) Åker-jordens myckta löshet, hvarigenom
hon lätt förlorar musten, och kan ingalunda ut-
hårda torrka, eller andra luftens widrigheter. Så-
dana Åker-jord-arter äro väl lättbrukade, och der-
före kallas lättjord, men ju mer de rbras och wän-
das, desto mer förlora de sin must. De funna in-
delas i 2:ne sortter: En del innehålla tillika något
närande åmne, såsom myllan, men en del innehåll-
la ej sådant, utan twärtom äro af den bestaffen-
het

het att de antaga större grad af värma, och fördens-
full hastigare än annan jord förlora både must och
fetma. Sådana dro Kalk- och Krit-jorden, åfven
Sand-jorden. De förra behöfva sådan tillbländ-
ning, som kan skaffa dem mer stadighet och stadga,
hwilket veran kan gbra; men de senare födra mer,
nämligent det som jämte stadgande, kan bibringa
dem nägra kylande och tillika födande ämnen.

4:0) Åker-jordens för myckna styfhet och hård-
het, som är hinderlig och skadlig, så wäl i anseen-
de till des svåra bruk, soni det hinder Sådes-röt-
terna i sitt utspredande mäta, samt den svårighet
lusten har att tränga sig ned på djupet till Sådes-
roten, sedan jorden tilhårdnat. Att denna Åker-
jord, till förekommande af de nämnda olägenheter
hörs gbras lösare, med sådana ämnen tillbländning,
hvaraf jord-partiklarna kunna något stilljas, och
saledes styfheten och hårdheten förminskas, är intet
tvifvelsmål, och här till tjena de mycket lösa jord-
arter.
(Forisätt. nästa år.)
